

سه صد و تر نر آموزش دیدند

وزارت زراعت، آبیاری و مالداری به همکاری پروژه زنجیره ارزش مالداری مربوط به اداره انکشافی ایالات متحده امریکا، USAID/AVC-Livestock، و ترنسنر موظف در کلینیک‌های حیوانی مرکز و ولایات آموزش داد.

این و ترنسنر، در این برنامه روش‌های مدیریت و چگونگی جلوگیری از بیماری‌های حیوانی شامل مرغ، گاو، ماهی و زببور را یاد گرفتند.

این برنامه آموزشی در زون‌های کابل، ننگرهار، بلخ، کندھار و هرات برای مسوولان کلینیک‌های صحت حیوانی آغاز گردیده و در سه مرحله تطبیق می‌شود. شیرشاه امیری معین زراعت و مالداری، با اشتراک در آغاز برنامه آموزش سه صد و تر، بر جلوگیری از بیماری‌های حیوانی تاکید کرده گفت: «مدیریت بیماری‌های حیوانی، عرضه خدمات معیاری صحت حیوانی یک اصل عمده برای تولید بهتر محصولات حیوانی بوده و از اهمیت خاص برخوردار است. بهبود عرضه خدمات تشخیصی امراض، مبارزه علیه امراض حیوانی، خدمات و ترنسنری و خدمات مصوونیت غذایی از اولویت‌های سرکنور مالداری است». هدف از برنامه چنین برنامه‌های آموزشی، ارتقای سطح دانش و مهارت مسوولان کلینیک‌های صحت حیوانی و ارائه خدمات بهتر در سطح کشور می‌باشد.

کمپاین سرتاسری واکسیناسیون حیوانات خانگی شروع شد

زراعت است. او گفت: «پنجاه درصد عاید مردم از طریق مالداری به دست می‌آید، افزایش حاصلات مالداری و جلوگیری از از تلفات موافقی از برنامه‌های مهم وزارت زراعت است. سالانه ۲.۲ میلیارد دلار سهم درآمد مالداری و بیش یک‌هزار و دوصد کلینیک صحی حیوانی در سراسر کشور فعالیت دارند».

شیرشاه امیری در عین حال گفت که به منظور بهبود خدمات صحی مالداری، هشت کلینیک حیوانی بازسازی می‌شود..... در همین حال، داکتر مختار محسنی ریس صحت حیوانی وزارت زراعت، آبیاری و مالداری، از برسلوز به عنوان یک بیماری مشترک

کمپاین سرتاسری تطبیق واکسین‌های «طبق و برسلوز» بالای حیوانات خانگی از قبیل گاو و گوسفند، از سوی وزارت زراعت، آبیاری و مالداری در سراسر کشور آغاز شد. این مرحله اول کمپاین سرتاسری واکسیناسیون حیوانات خانگی در سراسر کشور است و قرار است در مجموع بیشتر از شش میلیون دوز واکسین حیوانی تطبیق شود.

قرار است در مرحله اول این کمپاین، دو میلیون ۶۲۷ هزار و ۶۲۷ دوز واکسین برای جلوگیری از بیماری‌های حیوانی «طبق و برسلوز»، بالای حیوانات خانگی گاو و گوسفند تطبیق شود. از این میان، یک میلیون و ۷۵۷ هزار و ۵۲۷ دوز واکسین برسلوز بالای گوسفندان در سراسر کشور و هم‌چنین ۲۸۲ هزار و ۹۹ دوز واکسین برسلوز و ۱۵۰ هزار دوز واکسین طبق بالای گاوهای در ۹ ولایت تطبیق گردد.

شیرشاه امیری معین زراعت و مالداری وزارت زراعت، در مراسم افتتاح این کمپاین گفت که تطبیق واکسین بالای حیوانات خانگی به منظور جلوگیری از بیماری‌های حیوانی از برنامه‌های مهم وزراعت

د هلمند د غنمو سېنې حاصلات به نېړدي ۵۰۰ زره تنه وي

زلمی الکو وايي، چې د نورو کلونو په توپير د هلمند سېنې غنم له نباتي ناروغيو او افتونو پاک دي.

ښاغلی الکو زياته کړه، چې د هلمند د کرنې ریاست په کرنیزه برخه کې ګن هلمندي کرونډګرو ته روزنه ورکړي او ترڅنګ یې د غنممو بېلابېل اصلاح شوي تخونه هم ورته ورکړي دي. په همدي حال کې هلمندي بزگران هم د غنممو له حاصلاتو خوبن دي او وايي، سېرکال د نورو کلونو په پرتله د غنمود بنه حاصلاتو هيله لري، هغوي وايي د تېرو کلونو په پرتله د غنممو سېنې کروندي له هر دول طبیعی افتونو او ناروغيو پاک دي.

د هلمند د کرنې، او بولگولو او مالداري، ریاست وايي، چې په دې ولایت کې د غنممو لوپیل شوې ده، چې د اټکل له مخې دیاد ولایت د غنممو سېنې حاصلات به نېړدي ۵۰۰ زره تنه توهه ورسيږي.

د هلمند د کرنې ریيس زلمی الکو وايي، چې سېرکال د دې ولایت په ۱۱۵ زره هکتاره خمکه غنم کرل شوې دي، چې له دغو کرونډو خخه به د اټکل له مخې نېړدي ۵۰۰ زره تنه غنم ترلاسه شي.

پکتیکا کي د زعفرانو لس ننداریزی کروندی جوړېږي

د پکتیکا د کرنې، او بولگولو او مالداری ریاست چارواکي
وایي، چې د زعفرانو د لا پراختیا په پار يې هڅي پیل
کړي دي، چې سړ کال به د یاد ولايت په مرکز او
اړوندو ولسواليو کې ۱۰ ننداريزي کروندي جورې شي.
د پکتیکا د کرنې ریاست چارواکي وایي، چې د زعفرانو
د کښت، ګل تولونې، اقتصادي ارزښت او پراختیا په پار
ې هڅي پیل کړي دي، چې په پار يې د مرکز شرني،
سرودې، جانیڅېل، یوسف خېل او خیرکوت ولسواليو
کې لس ننداريزي کروندي په بلان کې لري، چې په
پار يې کرونډګرو ته هر اړخیزه روزنه ورکړل شوې ۵۵.
د پکتیکا د کرنې ریاست هڅي کوي تر خو په یاد
ولايت کې د نور ارزښت لرونکو محمصلاتو تر خنګ
د زعفرانو ګرکله هم پراخه کړي، چې په پار يې
کرونډګرو ته هر اړخیز ټرينګونه ورکړل شوې.

پروژه احیای جنگلات بنیاد آقاخان در دایکندی، بامیان و بدخشنان پایان یافت

وزارت زراعت، می‌گوید که این وزارت پروژه‌های جدیدی را که شامل ساخت کمربند سیز، احیای جنگلات و حفظ جنگلات می‌شود، راهاندازی کرده است. آقای فاضی‌زاده تاکید کرد که فعالیت‌ها در زمینه احیای جنگلات و بهبود ایکو سیستم در ولایت‌های بامیان، دایکنندی و بدخشان ادامه می‌یابد.

پروژه احیای جنگل‌ات که به منظور بهبود ایکو سیستم از سوی بنیاد آفاخان در ولایت‌های دایکندی، بامیان و بدخشن راهاندازی شده بود، به پایان رسیده است. این پروژه در سال ۲۰۱۹ به حمایت مالی سفارت کوریا از سوی بنیاد آفاخان راهاندازی شده بود. پروژه احیای جنگل‌ات بنیاد آفاخان در بخش‌های احداث باگچه‌های خانگی، آبیاری، سبزخانه‌ها، توزیع نهال‌های مثمر و احیای جنگل‌ات فعالیت داشت. مسؤولان پروژه احیای جنگل‌ات بنیاد آفاخان، از دست‌آوردها و فعالیت‌های شان از طریق این پروژه به محمد رفیع قاضی‌زاده ریس عمومی منابع طبیعی وزارت زراعت، با حضور ولسوالان ولسوالی‌های میرامور و شهرستان ولایت دایکندی و سیغان ولایت بامیان و روسایی زراعت این دو ولایت در دفتر این بنیاد در بامیان، گزارش دادند. در همین حال، ریس عمومی منابع طبیعی

د ننګرهار کوز کونړ کې د نېړدي ۳۱ میلیونه افغانیو په لګښت د دوو پروژو چارې پیل شوي

کورونه او خه باندی ۵۰۰ جریبه کرنیزه خمکه د سپلابونو
له گواش خخه و غمه . شه .

د ننگرهار د کرنې ریس دغه راز وویل، چې د کوز کونړ په ولسوالۍ کې ۲۲۵ میلیونه افغانيو په لګښت د کبانو د تکشيري فارم رغنيزې چارې هم پېل شوي دي، چې په جوړ بدوسه به يې د کبانو د بچيو د تولید په برخه کې د کب روزونکو یوشمبر اړتیاوې پوره شي. په دغو پروژو کې سلګونه کسانو ته د کار زمينه هم برابره شوي ۵۵.

د ننگرهار دکرنې، اوبولګولو او مالداري ریاست چارواکي وايي، چې د ياد ریاست له خوا ددي ولايت د کوز کونړ په ولسوالۍ کې د نړدي ۳۱ ميليونه افغانيو په لګښت د دوو پروژو رغنيزې چاري پيل شوي.

پ روپیں روپی د ننگهار د کرنی ریس انعام الله صافی ووبل:
 «په کوز کونپ کې د دوو پروژو چارې پیل شوې،
 چې یو یې ۵۵ مترو په اوردوالی استنادی
 دبوال دی او بله یې د کبانو روزنې تکثیری فارم
 جوپول دی، چې د یوه کال په موده کې به یې
 چارې بشپړ او ګټې اخیستنې ته به وسپارل
 (ش..)

د بزگر خبری

د مالداری، سکتهور د پیاوړتیا او پراختیا په پارهځی

په افغانستان کې د کليوالو سيمو کابو ۸۰ سلنہ وګړي په کرنه او مالداري بوخت دي او کرنه او مالداري د دغوا وګړو په معيشيت کې خورا ارزښتن رول لوړوي. که خه هم د تېرو لسيزو په جګړو کې د نورو سکتورونو تر خنګ د کرني او مالداري سکتور هم خورا پېر زيانمن شو خو له خو کلونو راهېسي حکومت، بېکلبو اړخونو، بزگران او مالداران دېږي هڅي کړي دي، چې د کرني او مالداري سکتور بیا را ژوندی کړي. افغان حکومت غواړي چې د کليوالو سيمو د اقتصادي وضعیت ودې ته دېره پاملنې وکړي او دغه کار یې په خپل لومړي ټوبونو کې نیولی دي. په افغانستان کې د کرني او مالداري د پرمختګ او د مالداري او کرنيزو توکود پروسس په برخه کې دېر ټینګار کېږي، خکه چې دواړه برخه د هېواد په اقتصادي پرمختګ کې خورا مهم رول لوړوي.

په هېواد کې د کېنې ترڅنګ مالداری هم اقتصادي ارزښت لري او يو شمېر کورني په تېره کليوالو کورنيو د خپلو کورنيو یوه اندازه لوړنې اقتصادي اړتیاواي د کورنيو حیواناتو په ځانګړي دول له غواوو، وزو او مېرو څخه پوره کوي.

د کرني، او بولگولو او مالداري وزارت د مالدارانو د خارويو د خوندي کولو او د انسانانو او خارويو د ګدو ناروغيو د مخنيوي په پار د هبواو په کچه هرکال د بروسلوز؛ طبق، زينوس او نورو حيوناني ناروغيو د کنترول په پار د واکسينونو کمپاين په لاره اچوي. د کرني، او بولگولو او مالداري وزارت له خوا د هبواو په کچه پر کورنيو خارويو له ډلي غوا او وريو د «تطبق او بروسلوز» ناروغيو د واکسينونو کمپاين پيل شوي دي. دا سرکال په هبواو کي د کورنيو خارويو د واکسيناسيون د کمپاين لومړي پراو دي، چې تاکل شوي په ترڅ کي بي په ټوليزه توګه شپږ ميليون ډوزه حمانه، واکسین: ب خارويه بل، شـ.

په افغانستان کې مالداری تر ڈبره په دودیز سیستم پر مخ وړل کېږي خودکرنې، او بولګولو او مالداری وزارت په دې هڅه کې ۵۵، چې د مالدارانو د اقتصادي ودې او د مالداری د پراختیا په موخه دودیز سیستم پرمختللي سیستم ته واروي او په همدي موخه په کن شمېر مالدارانو ته روزنه هم ور کړي، ۵۵.

د کرنې، ابوليگلولو او مالداري وزارت د مالداري د ودې او پراختیا په موخه د خارویو د نسل د اصلاح په پار هم پراخ پروګرامونه پلي کړي، چې له دي ډلي د سپرم د کنګلولو د پروسس لابراتوار ایجادول، په مرکزي لابراتوار کې کنګل شوي سپرم تولیدول او همدارنګه پر دولتي او سکټوري تکنیشنونو د بهرنې بقې غواګانو سېمېږیا ۲۵

په هبواو کې د خارويو شمېر خه باندي ۳۰ ميليون اتكل شوي،
چې په هره ولسوالۍ کې ورته يو روغتیايوی مرکز پرانیستل شوي
او د وترنري د کارکونکو له خوايې درملنه کېږي.
په روسټيو ګلونو کې په هبواو کې د خارويو او چرگانو د روزني
زړگونه لوی او واړه فارمونه جوړ شوي، چې په زړگونه خلک
په کې په کارونو بوخت او محسولاتي هم ډېر شوي دي.
افغانستان اوس د لبنياتو په برخه کې خپله خه باندي ۶۰ سلنډه
اړتیا په کور دننه پوره کوي. د اسي چې د افغانستان په بېلا
بېلو سیمو کې هغه کورنۍ چې خاروي لري لبنيات هم ځانته
جوړوي او هم بازار ته يې وړاندې کوي او په يوشمېر دولتي او
خصوصي فارمونوکې لبنيات تولید او بازارته وړاندې کېږي.
لبنيات چې د افغانو کورنیو د اقتصاد یوه برخه جوړوي دي ته
په کتو افغان حکومت هم په يوشمېر ولايتونو او سیمو کې د
لبنياتو د پروسس فابريکي، د لبنياتو ټولنې او د لبنياتو د تولید
په موخه فارمونه جوړ کري دي.

د کورنيو خارويو د واکسیناسيون کمپاين پيل شو

او چاپيريال ساتنه په يو نړيووال بحث بدل شوي ۵۵. بناغلي صديقي دي ته په تينګاسره، چې د ژوند تداوم د حيات تنوع او ساتني پوري تري دي وویل: «مور د ژوند بنونو د تخریب په حال کې يو، هغوي زمور د انساني، صنعتي او اقتصادي فعالیتونو له وجې په امن کې نه دي، استوګنځي يې د له منځه تلو په حال کې دي». عزت الله صديقي وايي، چې دنري د جغرافي د یوې وړي برخې په توګه یوازي افغانستان شپږ تر اووه دوله اقليمي شرایط او ۶-۷ دوله اکوسیستم لري. هغه د حيات تنوع په برخه کې پر عامه پوها وي تینګار وکړ او وې وي، چې تول بنسټونه مسوولیت لري، چې د ژوند بنو استوګنځي باندي ارزونه او مطالعه وکړي. په همدي حال کې له طبیعي پښتو سره د مبارزې د ادارې مرستيال مدققاښ حیدري، وايي، چې له ۲۰۰۵ ام کال را په دې خوا د اقلیم نسه والي او د حيات تنوع ساتني په پار پېر قوانین او پاليسى طرحة او تدوین شوي دي، خوا دا سندونه تطبیق او پلي کېدو ته اړیا لري. بناغلي حیدري وویل، چې د چاپيريال ساتني او حيات تنوع په برخه کې تول بنسټونه او هېوادوال مسوولیت لري او په دې برخه کې بايد فرهنگ جوړونه ووشي. د ژوند بنو د نړيوالي وړخې د نمانځني ترڅنګ د «تحريک هنر» هنري او فرهنگي موسسي په خوا د ژوند بنو انځوریز نندارتون هم په لاره واچول شوه. په دې نندارتون کې د ژوند بنو له بېلاړلو برخو لسګونه هنري اثر ننداري ته وړاندې شوي ول.

سرچينو لوی ریيس محمد رفیع قاضی زاده، تولو نسلونو لپاره د حيات تنوع یو مهم ملي او نړيواله پانګه وباله او وې وي، چې د ژوند بنو اهمیت او ارزښتونو باندي پوهېدل د تولو سکتیورونو د وضعیت د به کولو په برخه کې مرسته کوي. بناغلي قاضی زاده وویل، چې د حيات تنوع او سمهال په «ترټولو بدحالت» کې ده، او زړگونه حیاتي دولونه د له منځه تلو په حال کې دی. د کرنې وزارت د طبیعي سرچينو لوی ریيس وايي: «دا ارزښتناکه وړ به داسې حال کې نمانځو چې د بشر د تاریخ په اوړدو کې، د حيات تنوع په ترټولو بدحالت کې ده. سربپره په دې، چې د حيات تنوع زمور په وړخې ژوند کې دې اهمیت لري، زمور انسانانو له خوا دېر ګواښونه ورته متوجه دي، او د نړۍ په کچه زړگونه حیاتي دولونه له ګواښ سره مخ دي او له دې وضعیت خڅه افغانستان هم مستنا نه دي». محمد رفیع قاضی زاده وویل، د حيات تنوع د له منځه تلو سټونزه هغه وخت هوارېږي، چې تول خلک د حل لارې یوه برخه وي. د هغه په خبره، په همدي موخه د ژوند بنو د نړيوالي وړخې د نمانځني سرېني شعار هم «مور د حل لاري یوه برخه یو» تاکل شوي ده. د کرنې وزارت د طبیعي سرچينو لوی ریيس وویل، وړاندوني پنېي، چې تر ۲۰۵۰ سې پېدیز کال پوري د افغانستان د تودیخې درجه ۱۴ ساتني ګراډه لورېږي، چې دا چاره د حيات تنوع ته لا زیات زیان رسولي شي. هغه دغه راز وویل، چې د دوي ادره په پام کې لي، چې د حيات تنوع د به والي او ساتني په پار پنځه کلنې استراتېژي جوړ کړي. په همدي حال کې، د چاپيريال ساتني ملي ادارې مسلکي مرستيال عزت الله صديقي وویل، چې د حيات تنوع

دکرنې، اوپولګولو او مالداري وزارت د چاپيريال ساتني ملي ادارې سره په ګډه، ۵ مې ۲۲ مه ۵ «مور د طبیعت د حل لارې یوه برخه یو» تر شعار لاندې، د ژوند بنو انځوریز نندارتون او د بشر په ژوند کې د حیات وندې په پار د ګردې میز په لاره اچولو سره د لسکونو دولتي چارواکو، د پوهنتون استادانو او زده کړیالانو په شتون کې د ژوند بنو نړیواله وړ ونمائل. د یادو مراسم په پیل کې د کرنې وزارت سرپرست او د اوپولګولو او طبیعي سرچينو رستیال حشمت الله غفوری، د حیات تنوع د ژوند د تداوم تر تولو لوی لامل یاد کړ. بناغلي غفوری وویل: «تر تولو ساده تعريف کې د حیات تنوع، پر ځمکه د ژوند بېلاړ سطوح دي، چې له درې لویو اجزاوو، جنیټيکي تنوع، ګونه یې تنوع او اکوسیستمونو تنوع خڅه جوړ شوي دي. دوی چوکۍ ګیاوي، حیوانات، مايكروارگانیزمونه او په دوی کې نسلی بېل والي، دغه راز د اکوسیستمونو په سطحه دول دول تفاوتونه لکه، خنګلونه، خړخایونه، دښتې، غرونه، سیندونه او نورې سیمې ټول په ځمکه کې د ژوند دېنې برخې دی، چې د اکوسیستمونو او د بشر په وړخې ژوند کې د انډول د ساتلو په برخه کې خانګري ارزښت او اهمیت لري. د کرنې وزارت سرپرست وویل، چې په ځمکه کې د ژوند هرې بنه خانګري وندې لري او د هر یوه له منځه وړل، په نورو بښونو کې د پراخو بدلونونو لامل کېږي. حشمت الله غفوری وویل، چې د افغانستان دولت په وروستيو کلونو کې د ژوند بنو د ساتني په برخه کې د ځمکه کې ارزښت او اهمیت لري. د کرنې هرې بنه خانګري وندې لري او د هر یوه له منځه وړل، په نورو بښونو کې د پراخو بدلونونو لامل کېږي. دلکونوکې د ژوند بنو د ساتني په پار د پام په فعالیتونه تر سره شوي دي، چې دېلګې په توګه د طبیعي سرچينو د قوانینو، استراتېژيو او پاليسیو تدوین او تسويد، د هېواد د نباتي او خنګلی پوښنې وده، چې د هېواد خنګلونه اوس د هېوادري سلنې په مساحت سره، یعنې زمور وضعیت له کورنيو ځنګونو مخکې وضعیت ته ګرېبدلې ده، د نېردي ۵۰۰ زره هكتاره خړخایونو مدیریت او تنظیم او د زړگونو هكتاره طبیي نباتاتو مدیریت او د هېواد په کچه د خوندي شوی او اوکولوژيکي سيمو د سلنې مساحت مدیریت او د په کرونډو په کچه له بېګرو سره د کرنېزو محصولاتو د تولید او پروسېس نسه کول دي. حشمت الله غفوری دغه راز وویل، سرپر په دې چې د ژوند بنو د خودیتوب په برخه کې پراخ فعالیتونه ترسه شوي دي، خو بیاهم په افغانستان کې لسګونه دوله بومي وحشی ژوي د له منځه تلو له ګواښ سره مخ دي. هغه وویل، چې دې برخې ته بايد جدي پاملنې ووشي. دغه راز د کرنې، اوپولګولو او مالداري وزارت د طبیعي

کمپاين سرتاسري واکسیناسيون حیوانات خانګي شروع شد

ادame از صفحه ۱

شاه جهان ناصري ریيس انجمن مولدين «شیر نونیاز» در ولسوالی چهارآسیاب کابل، مې گوېد: «واکسین برسلوز و طبق برای کنترول امراض حیوانی بايد وسعت پیدا کند تا این امراض بین برود. از وزارت زراعت تقاضا داریم که این کمپاين را وسعت بدهد.» وزارت زراعت، آبياري و مالداري همه ساله واکسین های برسلوز، طبق، زينوس و سایر واکسین ها را برای کنترول بیماری های حیوانی در سطح کشور تطبیق می کند.

در صورت عدم کنترول امراض حیوانی به وجود خواهد آمد.» ریيس صحت حیوانی وزارت زراعت افزود که نظر به استراتېژي وزرات زراعت، واکسین برسلوز و طبق در مرکز و ولايات بیشتر در مناطقی تطبیق می شود که در آنچا تمركز بیشتری بالاي اتحاديه ها و کوپرایتیف ها باشد. با این حال، برخې از مالداران از اقدام وزراعت برای واکسین کردن حیوانات استقبال کرده اما مې ګویند که این کمپاين باید وسعت داده شود.

میان انسان ها و حیوانات یاد کرده ګفت که ابتلای حیوانات خانګي به این بیماری تاثیرات منفي زیادی بالاي اقتصاد مالداران خواهد گذاشت. آقای محسنی هم چنین از طبق نيز به عنوان یک بیماری خطناک یاد کرد و ګفت: «بیماری طبق یک مرضی است که تاثیر مستقيم و غیرمستقيم بالاي اقتصاد مالداری دارد و هزینه هنګفتی برای کنترول این امراض توسيط وزارت زراعت به مصرف می رسد. ۴.۵ مiliارد خساره به مالداران

فارم بودنه و افزایش تولید با ماشین جوجه‌کشی جدید

که محمدتمیم صدیقی
گزارش‌گر

علاقه‌مندی مردم به گوشت و تخم بودنه زیاد است. او می‌افزاید که ۱۲ دانه تخم بودنه را به ۳۵ افغانی، یک بودنه ذبح شده را به ۷۰ افغانی و بودنه‌های زنده را به قیمت‌های مختلف در بازارهای محلی به فروش می‌رساند.

وزارت زراعت، آبیاری و مالداری هدف از ایجاد و تجهیز فارم‌های بودنه را جذب سرمایه‌گذاری سکتور خصوصی در بخش زراعت، افزایش اشتغال‌زایی میان متشبثان مالداری و بلند بردن سطح عاید مالداران روستایی می‌گوید.

در عین حال محمدمالم ساعی، رییس زراعت ولایت بلخ، می‌گوید که پنج فارم بزرگ بودنه در بلخ فعالیت دارد و بازار فروش بودنه در این ولایت خوب است. به گفته او، نیاز به ایجاد فارم‌های زیاد بودنه وجود دارد که این ریاست با کمک و سرمایه‌گذاری سکتور خصوصی بنا بر نیاز بلند بازار، فارم‌های بودنه را ایجاد می‌کند.

از فارم‌های بودنه سه نوع محصول بودنه (تخم بودنه، بودنه ذبح و پروسس شده و بودنه زنده) به دست می‌آید که در بازارهای داخلی به فروش می‌رسد. غفار، یک تن از فروشنده‌گان بودنه در شهر مزارشریف است. او می‌گوید که

نجیب‌الله سعیدی، مسؤول سکتور خصوصی برنامه حمایت اولویت ملی دوم، می‌گوید: «یک فارم بودنه تخمی و گوشتی را با سهم مشترک سرمایه‌گذاری ۳۰ درصدی سکتور خصوصی و ۷۰ درصد سرمایه‌گذاری سکتور خصوصی و ۷۰ درصد سهم وزارت زراعت، آبیاری و مالداری، تجهیز کرده و ساخته‌ایم.» او می‌افزاید که قبلاً این فارم ظرفیت تولید یک هزار بودنه را داشت، اما با سرمایه‌گذاری جدید، ظرفیت تولید آن به پنج هزار بودنه افزایش یافته است.

سعیدی می‌گوید: «پرزوی حمایت اولویت ملی دوم، به این فارم ماشین جوجه‌کشی با ظرفیت پنج هزار بودنه، آسیاب دانه بودنه و سیستم برق سولری کمک کرده است. هزینه تجهیز این فارم به ۶۹۸ هزار و ۵۷۱ افغانی می‌رسد. تعمیر فارم همراه با قفس‌های نگهداری بودنه با سرمایه‌گذاری یک تن از متشبثان مالداری ساخته شده است.»

همچنین سعیدی می‌گوید: «براساس پلان تجاری، این فارم ظرفیت تولید ۳۶ هزار بیضه تخم بودنه، ۸ هزار قطعه بودنه گوشتی و ۱۵ هزار قطعه بودنه زنده را در یک سال دارد که در مجموع فروشات این فارم به طور اوسط دو میلیون و هفتصد و بیست هزار افغانی در یک سال می‌شود.»

نجیب‌الله در منطقه علم‌خان قسمت دوم شهرک آزادی ولسوالی نهرشاهی ولایت بلخ فارم بودنه دارد. او می‌گوید که این فارم بودنه در حدود ۹۰۰ متر مربع زمین ساخته شده است. به گفته او، دو سال از فعالیت این فارم می‌گذرد و سالانه در حدود ۳۰۰۰ بودنه را پرورش می‌دهد.

این فارم‌دار بودنه می‌افزاید که قبل از همکاری برنامه حمایت اولویت ملی دوم، فارم بودنه وی با مشکلات زیاد رویه‌رو بود. نبود برق و آسیاب دانه بودنه، از جمله مشکلات اساسی این فارم بوده است.

ظرفیت ماشین‌های جوجه‌کشی این فارم در یک دوره ۱۰۰۰ بودنه بوده است. او می‌گوید که با کمک و سرمایه‌گذاری مشترک پرزوی نامبرده، تحولی بزرگ در روند فارم‌داری بودنه به وجود آمده است. به گفته او، این فارم اکنون با سیستم برق سولری، ماشین جوجه‌کشی بودنه با ظرفیت ۴۰۰۰ قطعه و ماشین آسیاب دانه بودنه مجهز شده است.

معلومات فنی برای ترویج پرورش گاوها شیری

مقدمه:

مدیران موفق فارم‌های تولیدی گاو با تجربه فنی و مسلکی و با فراغیری علوم پیش‌رفته مدیریت و تغذیه امروزی، برنامه‌های جالبی را به وجود آورده‌اند که با کاربرد این برنامه‌ها در فارم‌های مالداری زمینه منفعت و سودآوری را فراهم می‌آورند. آن‌ها دلایل موقوفیت‌شان در این رابطه را تحت نظر گرفته‌اند. این دلایل اگرچه ساده و عملی‌اند، ولی اکثرًا از دید افراد پنهان می‌مانند و یا به اجرا گذاشته نمی‌شوند. در ذیل به تعدادی از آن‌ها پرداخته می‌شود که می‌توانند در زمینه مدیریت و تغذیه کاربردی در گله‌های گاو شیری مفید و سودمند باشند.

ابتدا پیشنهاد می‌شود که تقسیم‌بندی گله براساس توصیه NRC انجام گیرد که شامل موارد ذیل است:

- ◀ دوره خشکی از ۶۰ تا ۱۴ روز قبل زایمان؛
- ◀ دوره انتقالی ۱۴ روز قبل از زایمان؛
- ◀ افزایش میزان کانسنتریت به ۵،۲ درصد وزن بدن؛
- ◀ استفاده ۵،۱ درصد وزن بدن از علوفه.
- ◀ ۱۴۰ تا ۳۰۵ روز پس از زایمان میزان مصرف خوراکی متناسب و حتا بالاتر از میزان تولید است.
- ◀ برای جبران وزن از دست رفته گاو تلاش شود.
- ◀ ۱۰-۸ درصد در ماه، تولید شیر کاهش می‌یابد.

- ◀ دوره خشکی از ۶۰ تا ۱۴ روز قبل از زایمان؛
- ◀ یکی از مهم‌ترین مراحل در دوران تولیدی گاو است.
- ◀ یک برنامه خوب تغذیه، تضمین‌کننده تولید در دوره بعدی و

- ◀ ابتدای شیردهی، از صفر تا ۷۰ روز بعد از زایمان؛
- ◀ اوج مصرف ماده خشک، از ۷۰ تا ۱۴۰ روز پس از زایمان؛
- ◀ وسط و انتهای شیردهی، ۱۴۰ تا ۳۰۵ روز پس از زایمان؛

ب: گاوها شیری

الف: گوساله‌ها

تاژه متولد شده:

خلاصه نکات مدیریتی در ارتباط با مدیریت گاوهاي شيري:

- ✓ از روز صفر تا ۷۰ پس از زایمان تنظیم درست میزان انرژی و پروتین جیره؛
- ✓ پرهیز از افزایش آئی مصرف کانسانتره (افزایش به صورت تدریجی)؛
- ✓ استفاده از علوفه باکیفیت.

روزهای ۷۰ تا ۱۴۰ دوره تولید شیر گاوها باید تا حد امکان در اوج تولید نگهدارشته شوند.

- ✓ کمک به دفع مدفعه اولیه گوساله (مکونیم)؛
- ✓ تقویت سیستم هضمی گوساله؛
- ✓ شروع مصرف کنسانتره و آب از روز سوم زندگی گوساله؛
- ✓ مصرف کنسانتره به صورت پلت جهت رشد بهتر اپی تلیوم شکمبه؛
- ✓ شاخ‌سوزی در هفته دوم به روش مناسب با ملهم شاخ‌سوز و یا با داغ کردن دکمه که شاخ بر می‌آید؛
- ✓ قطع سرپستانکهای اضافی در هفته سوم یا چهارم با رعایت موارد بهداشتی واسترسی؛
- ✓ رعایت نظافت جهت کاهش شیوع و انتشار بیماری‌های ساری و کاهش حشرات موذی و مگس؛
- ✓ بررسی وزانه گوساله‌ها از لحظه شیوع بیماری.

- ✓ خروج مایعات از مجرای تنفسی و دهان در دقایق اولیه تولد؛
- ✓ لیسیدن گوساله به محض تولد توسط مادر و یا خشک کردن گوساله توسط مالدار.

فواید لیسیدن:

- تحریک مهر مادری
- تحریک جلدی
- تحریک تنفسی
- تحریک سیستم دوران خون
- ضد عفونی بند ناف (توسط تنجر آبودین) بلا فاصله بعد از تولد و برای مدت ۳ روز پی در پی؛
- تغذیه مناسب و صحی با فله؛
- تغذیه با شیر یا جایگزین آن بعد از تغذیه با فله.

فواید فله:

- ✓ دارای ویتامین A و ایمیونوگلوبولین‌ها بوده که سیستم معافیتی گوساله را بلند می‌برد؛

کاهش مشکلات متابولیک گاو است.
✓ جیره باید به گونه‌ای تنظیم شود که بتواند تمام نیاز حیوان را تأمین کند (نگهداری، رشد جنین و جایگزین کردن ذخایر بدنی).

✓ مصرف ماده خشک ۲ تا ۲ درصد وزن بدن، ۵۰ درصد جیره از علوفه باشد.
✓ حداکثر ۱ درصد وزن بدن کنسانتره استفاده شود.

✓ از مصرف بیش از حد کلسیم و فسفر اجتناب شود.

✓ مصرف نمک محدود گردد.
دوره انتقال (۱۴ روز قبل از زایش)
✓ افزایش تدریجی کنسانتره مصرفی؛
✓ افزایش میزان پروتین جیره مصرفی؛
✓ آنیونیک کردن جیره (امونیم کلوراید).

خلاصه نکات بهداشتی و مدیریتی در ارتباط با پرورش گوساله‌ها:

✓ پاک و گرم بودن محل تولد و نگهداری گوساله؛

د کرنی، ابولگلو او مالداری وزارت، په تول هپواد کې د نارینوو بزگانو ترخنگ بنخینه هفوته هم د کرکبای زمینه برابره کړي او وخت ناوخت د کرکبای اپوند په بیلابلو برخو کې ورته روزه نیزې برنامې جوروی او ترخنگ بې د کرنیزو بستو او اصلاح شوی تخمونو په بشلو سره د دغنو کرونده ګرو مېرمنو ملاتر کوي. د کرنی وزارت دغه مرستې که له یوې خوا د کرنیو د خورو په خوندیتوب کې ګټوري تمامی شوی دی، بلخوا په کرنیو کې د مېرمنو اقتضادي پیاوېتیا لامل هم شوی دی، چې مونه یې د کرنیو د خورو خوندیتوب ترخنگ په اقتضادي او ټولنیزو چارو کې د مېرمنو ونده زیاتول او د کرنیو اقتضادي غور پدا ده.

د کرنی وزارت د نورو چوپېتیا و ترخنگ پر کرونده ګرو مېرمنو د سبو او مېرو د لمريزو چوچونکو دستگاوه د وېش لړي، هم پیل کرنی دی، چې مونه یې د کرونده ګرو مېرمنو د سبو او مېرو د خوساکېدو مخنیو او د دوی اقتضادي وضعیت نسه کولو ته زمینه برابرول دي.

د کرنی وزارت د بنوالی خنځيري ارزښت د ودي سکټوري پروژې «HVCDS» له خوا د سبو او مېرو د لمريزو دستگاوه د وېش له چوپېتیا و یوتن برخمن شوی د لغمان ولايت د قرغیو ولسوالی د فرمان خپلود کلې او سیدونکې مېرمن فهیمه ده. فهیمه، چې د یوې اته کسیزی کرنی مسؤولیت پر غاره لړي، له کلونو راهیسې

فهیمه:

لمريز و چوچونکي سره مې د کورني اقتصادي وضعیت نسه شوې

نور کرنیز توکی په غیرمعیاري ډول د بامونو په سر د چولو لپاره لمر ته کېردو، اوس یې ددې دستگاه له لاری په معیاري ډول چوچو او د ژمی په موسم کې یې په مناسبه بیه خرڅوو. ددې دستگاه سره مې د کورني اقتصادي وضعیت خوار ډېر نسه شوی دی. فهیمې زیاته کړه: «پخوا به موچې خپل تازه مېږي او سابه د بامونو په سر د چولو په پار کېښو د نوخاروی او نور مواد به ورسه ګډ شول، چې له روغتیا یې پلوه د ډاد ور نه و، خواوس ددې دستگاه له لاری خپلې مېږي او سابه چوچو، چې له روغتیا یې پلوه د ډاد ور دی او کولی شو، چې په ډاد سره ګټه ترې پورته کړو.»

دا وايی ددې دستگاه په مرسته کولای شي، چې خپل سابه او مېږي په معیاري ډول وچ کړي او ګټه ترې تراسه کړي. د فهیمې په وینا لمريز و چوچونکي دستگاه یې په ژوند کې لوی بدلون راوسټ.

د یادونې وړه ۵۵، چې د کرنی وزارت د بنوالی خنځيري ارزښت د ودې سکټوري پروژې «HVCDS»، چې د اسيالۍ پراختيابی بانک ADB» له خوا تمويلېږي، د نورو چوپېتیا و ترخنگ د هېباد په ۱۱ ولایتونو کې پر کرونده ګرو، کوندو او بې وزلو مېرمنو د سبو او مېرو ۳۰۰ لمريز دستگاوه په مېرمن ده چې له یوې خوا د یادو ده چوچونکي دستگاه تراسه ودې پروژې له خوا مې دا دستگاه تراسه کړه، دې پروژې سټونزې مې هوارې شوې. اوس دې ته اړتیانه لرم، چې خپل تازه مېږي او سابه لکه روميان، منې او داسې ضایع کېدو خخه مخنیو کوي.

ورکړل شو، چې په معیاري توګه د لمرد انرژۍ پر مت په کم وخت کې تازه سابه او مېږي وچوې.

ياد لمريز و چوچونکي دستگاه، سابه او مېږي په معیاري ډول وچوې، د کیفیت له پلوه د ډاد ور او همدارنګه هېڅ ډول لګښت هم نه لري.

مېرمن فهیمې یې په هکله وايی: «پخوا به مود کرنیزو تولیداتو یوه لویه برخه د عصری لمريز و چوچونکي آلې ته لاس رسی نه درلود، چې خپل کرنیز محصولات په معیاري ډول وچ کړي او د ژمی په موسم کې یې په نسه بیه خرڅ کړي. خوسې کال مېرمن فهیمې ته د کرنې وزارت د بنوالی خنځيري ارزښت د ودې سکټوري پروژې «HVCDS» له خوا تازه سبو او مېرو د چوچونکي دستگاوه د وېش کلې او سیدونکې مېرمن فهیمه ده. فهیمه، چې د یوې اته کسیزی کرنی مسؤولیت پر غاره لړي، له کلونو راهیسې

په خپل کرونده کې د بیلابلو سبو کرکبله کوي، او له دې لاری د خپل ژوند لګښتونه پوره کوي، خو مخکې کلونه د مارکېت او د یو معیاري لمريز و چوچونکي دستگاه د نه شتون له وجې د مېرمن

فهیمې کرنیز تولیدات تر ډېر به بريده ضایع کېدل. د مېرمن فهیمې ترخنگ د کرنې کلې نور کرونده ګرو مېرمنې هم یو معیاري وچونکي آلې ته لاس رسی نه درلود، چې خپل کرنیز محصولات په معیاري ډول وچ کړي او د ژمی په موسم

کې یې په نسه بیه خرڅ کړي. خوسې کال مېرمن فهیمې ته د کرنې وزارت د بنوالی خنځيري ارزښت د ودې سکټوري پروژې «HVCDS» له خوا تازه سبو او مېرو د چوچونکي دستگاوه د وېش کلې او سیدونکې مېرمن فهیمه ده. فهیمه، چې د یوې اته کسیزی کرنی مسؤولیت پر غاره لړي، له کلونو راهیسې

اهميت شتر در زندگى انسانها

حمل مى کند. در کاروان معمولی شتر پنج روز حرکت مى کند و پس از آن آب و غذا دریافت مى کند. هر شتر می تواند هفت روز بدون آب و غذا کار کند، در حالی که اگر کار نکند، نصف این مدت را می تواند تحمل کند.

فواید دیگر شتر
 شتر به غیر از خاصیت باربری، عرضه کننده یک رشته تولیدات مهم نیز است. شیر آن بسیار چرب دارد و پر از مواد غذایی است. گوشت آن خوارکی است و از پوستش کمرنگ، چوکی و لباس ساخته می شود. پشم آن برای تولید فرش و چادر به کار می رود و از پیخال کاملاً خشکش به عنوان سوخت استفاده می شود. به عبارت دیگر می توان گفت کمتر قسمتی از شتر وجود دارد که بی مصرف و دورانداختنی باشد و به همین جهت چندان شگفتی انگیز نیست که قبایل بادیهنشین تصویر می کنند شتر گران بهترین دارایی آن هاست.

گران‌ترین مورد استفاده شتر
 نوع دیگر استفاده نادرست از شتر، بگوییم استفاده نادرست از شتر، حمل مواد مخدوش و سایر کالاهای بازارش مانند سنگ‌های گران‌بها و طلا با این حیوان است. این مواد را در کیسه‌های پلاستیکی قرار داده و به حیوان زبان‌بسته می‌دهند تا بخورد. در صورت عدم وجود آشکارساز با اشعه ایکس در گمرک مربوطه که قادر به تشخیص باشد، این مواد را بعد از عبور از مرز به صورت دفع طبیعی و یا با کشتن حیوان، به دست می‌آورند.

مهمن بدن آن است که در با شرایط محیطی هماهنگی کامل دارد. قبلًا تصور می شد که کوهان محل اندوختن آب است، در حالی که می دانیم این جا محلی برای اندوختن حدود پنجاه کیلوگرم چربی با دو عملکرد متفاوت است؛ یکی به عنوان عایق گرما در پرتو سوزان خورشید و دیگری اندوخته‌ای از انرژی و آب است. زمانی که چربی می‌سوزد، هایدروجن آزاد می‌شود که با آکسیژن موجود در هوا ترکیب شده و آب را تولید ۲۰ می‌کند؛ چیزی حدود ۲۱ لیتر آب از ۲۰ کیلوگرم چربی. این فرایند باعث ایجاد گرمای فراوانی می‌شود که واکنش طبیعی آن است، ولی نتیجه نهایی آن در بدن شتر ایجاد آب برای رفع تشنگی، مخصوصاً در سفر است که این امر به خصوص در شتر به عنوان حیوانی باربر بسیار حائز اهمیت است.

قدرت شتر

شتر در کاروان بین ۱۷۰ تا ۲۷۰ کیلوگرام بار را با سرعتی معادل ۴ - ۵ کیلومتر در ساعت

امتیاز شتر بر دیگر جانوران به طور کلی شتر نقش عمده‌ای در بازارگانی و حمل کالای گران‌بها از راه‌های بیابانی بی‌آب و بی‌آبادانی داشته که در همان مسیرها در حال حاضر شهرهای فراوانی ساخته شده است. شتر در مقایسه با دیگر جانوران، مانند اسب، کاملاً استثنایی است؛ چون نیاز بسیار کمی به آب در مسافت‌های طولانی و شرایط سخت بیابان دارد. در ضمن شکل بدن این جانور بسیار مناسب برای آب و هوای گرم‌سیری است. بدن جانور در قسمت بالای کمر باریک است و بنابراین در گرم‌ترین ساعات روز که آفتاب کاملاً عمودی می‌تابد، سطح کمی از بدنش در تماس با پرتو مستقیم خورشید قرار می‌گیرد.

اهمیت شتر
 سازگاری شتر با محیط زیستش به نحوی است که حفظ تعادل مایع در بدن در هماهنگی کامل با عمل شتر انجام می‌شود. کوهان برجسته شتر یکی از بخش‌های

نگاه اجمالی
 کمتر جانوری می‌تواند مانند شتر اثر تعیین کننده‌ای در تاریخ بشر داشته است. اغراق نیست اگر ادعا شود که زندگی بدون این حیوان، برای انسان‌هایی که در منطقه بزرگی از جهان یعنی بیابان زندگی می‌کردند، ناممکن بوده است. احتمالاً در صورت نبود این حیوان، هرگز در آفریقای شمالی و آسیای صغیر تمدن گسترش نمی‌یافتد.

خانواده شترها شامل دو گونه از شترهای کوهاندار که در آفریقا و آسیا به چشم می‌خورند و شترهای بی‌کوهان آمریکایی می‌شود. شترهای کوهاندار دارای قدرت مقاومت فوق تصور در مقابل شرایط سخت کویری بدون نوشیدن آب برای مدت طولانی هستند. این شترها که از بوته‌های خارکویر تغذیه می‌کنند، می‌توانند بدون آب در سفرهای طولانی کویری زندگی بمانند. کوهان آن‌ها سلول‌های چربی را اນبار می‌کند و این شترها در زمان نبود غذا از آن به عنوان منبع انرژی استفاده می‌کنند. پاهای پهن شتر کوهاندار از فرو رفتن این حیوان در ریگزارهای نرم جلوگیری می‌کند. ساختمان بدن شتر چمن‌خوار بی‌کوهان اما با زندگی در زمین‌های پر از سنگ و ارتفاعات بالا مطابقت دارد.

تاریخچه

شتر بیش از هفت هزار سال پیش اهلی شد و از دو هزار سال به این سو هیچ‌گونه شتر یک کوهانه وحشی در دنیا دیده نشده است. شتر دوکوهانه ۵۰۰۰ سال پیش اهلی شد و هنوز نوع وحشی آن در صحرا گُبی مغولستان وجود دارد، ولی این نوع شتر نیز مانند شتر یک کوهانه در توسعه تمدن در مناطق بیابانی مؤثر بوده است.

هلمند کې د شاتو تولیدات په زیاتېدو دي

متريک ټئوته ورسپري.
 دا په داسي حال کې د، چې د هلمند د کرنې رياست لخوا په دې ولايت کې د شاتو مچيو د کاروبار د لا پراختيا په پار د روزنيزو پروگرامونو ترڅنګ په بېلابېل بربخو کې له دوي سره مرستې اوهمکاري شوي دي.

په هلمند کې د شاتو مچيو د روزني زمينه مساعده ده او دا مهال په دې ولايت کې یوشمبر کسانو شاتو مچيو روزلو ته مخه کړي، چې دلتنه یې روزنه وکړي او تري بنه عسل تر لاسه کړي.

په دې لړ کې سلگونه کسانو ته د کاروبار زمينه برابره شوي ده او تر دې پره يې اقتصاد ورسه بنه شوي دي.

د یادونسي ور ده، چې سړکال د هلمند ولايت کرنې رياست لخوا، له لغمان زيانوالۍ راخې، چې سړکال هم د تبر کال په پرتلې د شاتو په توليد کې د پام ور زيانوالۍ راغلې دي.

د هلمند ولايت د کرنې رياست د معلوماتو له مخي په ۱۳۹۸ کال ۵ زره اصله د بیرونیالګي را انتقال او تر روزني لاندې نیول شوي دي. د نوموړو نیالکیو ګل د مچيو لپاره بهترینه خواره بلل کېږي، چې له مخي شات توليد شوي او په روان ۱۴۰۰ کال کې به یې راتلونکي کې د بېرې شات هم به دې ولايت کې توليد شي.

د هلمند ولايت د کرنې، اوبلوگلو او مالداري رياست چارواکي وايسي، چې د شاتو مچيو روزني صنعت د پراخېدو او د مالداري سکتور د پیاوړتیا په پارې د شاتو مچيو روزونکو سره په ګډه هڅي پيل کړي دي، ترڅو په دې ولايت کې د شاتو مچيو روزني صنعت ته وده او پراختيا ورکړي، ددغو هڅو په پايله کې دې ولايت د شاتو توليداتو کچه خه باندي ۳۵ ټئوته ورسپد.

هلمند کې د شاتو مچيو روزلو کاروبار په غورېدو دي، چې دا مهال سلگونه کسان پکې په کار بخشت دي او له همدي لاري خپله حاله نفقه لاسته راوري.

د هلمند د کرنې ریيس زلمی الکو وايسي، چې په دې ولايت کې د شاتو توليداتو کچه کال تر بلې زیاتېرو، دهغه په خبره تېرکال د دې ولايت د شاتو توليد کچه خه ۲۴.۵ تنه و، چې سړکال به دا شمېره ۳۵.۷ ټئوته لوره شي. بشاغلي الکو وویل، چې د هلمند ولايت کرنې، اوبلوگلو او مالداري رياست لخوا بزگرو ته نړدې ۴۰۰ بابه د شاتو مچيو فارمونه جوړ شوي دي، چې د هرکال په تېرېدو سره يې مچي او د شاتو توليد په زیاتېدو دي. دا مهال د دې ولايت فارمونو کې ۱۳ زره او

۱۲۰ صندوقه مچي تر روزني او پالني لاندي دې.
 ددي ولايت د شاتو مچيو فارم لرونکو ته د کرنې ادارې د کارمندانو لخوا لارښونې کېږي، ترڅو په فني او مسلکي توګه خپلې چارې مخته یوسې.
 د هلمند ولايت د شاتو مچيو فارم لرونکي هم وايسي، د شاتو په توليد کې يې هرکال

خوده وله؛ هم خود هم درمل

عبدالواسع خانزاده
خبریان

د افغانستان د گټور کرنیز ماحصلاتو د پېژندنی په لړی کي
دا خل خوده وله در پېژنم. لومړی، د خوده وله حالت په
خو ولايتونو کي تاسو ته در پېژنم. په دويمه برخه کې
مي د افغانستان د ډي ارزښتاك ماحصلو په اړه معلومات
چمتو کړي دي.

بادغیس:

بادغیس د افغانستان په شمال لوپدیخ کې پروت ولايت
دی. هرات، فاریاب، غور او د دی ترڅنګ له ترکمنستان
هېواد سره ګډه پوله لري. د بادغیس ولايت وج اقلیم
لري. د ژمي په موسم کې په ډي ولايت کي واوه او باران
وربروي، او دوبی کې موسمی بادونه لري. بادغیس د غرني
طبيعت له امله ډير په زره پوري طبیعی منظری لري، په
ځانګړې توګه په سوبل لویديز او سوبيل ختیخ کې، د دی
ولايت اقتصاد په کلې ډول په کرنیز ماحصلاتو متکي ډه.
کرنه يې په للمي ډول ډه. له تخنیکي او عصری وسايلو
څخه په ډي ولايت کې ډېره کمه ګته پورته کېږي.

کرنیز ماحصلات يې غنم، وربشي، جوار، نخود، زیره،
کونڅله، هندوانې، ختيکې او داسې نور دي. بادغیس له
تپرو وختونو راهیسي او ترنس ورځې پوري د خراسان د
ګدام او افغانستان لویديز حوزي په نوم پېژندل کېږي.
بادغیس کې د پستې ځنګلونه او د هغوي ماحصلات د
څلکو د عايد لویه سرچینه او د افغانستان د صادراتو لویه
برخه ډه. د ډيادی سیمې د څلکو دویم کسب مالداري او
دقره قل مېړو روزل دي، چې له دی لارې هرکال د مېړو
خرمن، قره قل، وړۍ، کرک او قروت ځینې ولايتو او بهر
ته صادربروي.

په یاد ولايت کې د طبی بوټو او ماحصلاتو ترڅنګ خوده
وله هم یوله مشهورو بوټو څخه ګنډل کېږي. د بادغیس
ولايت د کرنیز وچارو آمرعبدالعلیم ساجد وايسي، خوده وله
يا میخ په بادغیس ولايت کې په وحشی یا طبیعی بنه
په لړو سیمې کې پیدا کېږي. تراوسه پوري په کرنیز او
مصنوعی ډول کار ورته نه ده شوې او د څلکو په واسطه نه
کرل کېږي.

هغه وویل، خوده وله د بادغیس ولايت په لړو سیمې کې
شتون لري. چې شاوخوا په شپږ زره هكتاره ځمکه په
جوند، قادر، مقر او آب کمری ولسوالیو کې کرل کېږي.
بدخشنان:

بدخشنان د هېواد په شمال ختیخ زون کې پروت غرني
او زرغون ولايت دی. له تاجکستان، پاکستان او چین سره
ګډه پوله لري. دغه ولايت د کانونو، لعل او لا جورد زیاتې
سرچینې لري او د ډياد ولايت تاریخي اثار يې د لرغونوالی
ښبه ډه. د بدخشنان دیری خلک په کرنه او مالداري بخت
دي. مهم کرنیز ماحصلات يې غنم، وربشي، جوار، ډدن
او باقلې ګنډل دي او مشهوري مېړي يې توت، چهارمغز،
زردالو، الوبالو او منې دي.

د بهارک منې او چهارمغز ډدي ولايت هغه ماحصلات
دي، چې بنه نوم لري. په ډي سرېږه چهارمغز، غرني
بادام، ارچه، کنځک، شمشاد او داسې نور د بدخشنان په

څل سر وده کوي. دا بوټي په ژورو خاورو کې، چې د
کلسیم مرکب لري بنه وده کوي او د دې بوټي لپاره د
خاوری مناسب PH له ۵.۵ تر ۸.۲ پوري بشودل شوې
۵۵.

لوېي فابریکې له خوده وله څخه د اکستري پودر
او تینچر ترکيبي بنه جوړوي او خلکو ته د استفادې
لپاره په واک کې ورکوي.
د شرين بوېي کمیا وي جوړست، ګلوكوز، سکروز،
امیدون، سپارازین، الومینی مواد او داسې نوردي.
اړین مواد يې ګلسرین دی، چې د هغې د خور والي
لامل کېږي.

خوده وله خاکستري، نسواري او ژپر رنګونه لري. په
صنعت کې د خورې وله استعمال، د سگریت جوړولو
فابریکې يې د بنه خوند لپاره کاروي. خوده وله د
ازېين، برانشیت، قضیت، د مثاني اختلالاتو د رفع
کولو، د سترګو د سوڅلوا او دېته ورته نورو درملنو لپاره
کارول کېږي.

که د خورې وله ۵۰ ګرامه بیخ له توټه کولو وروسته
په یولیتر جوش شوې او بولو کې واچول شي له ۱۲
 ساعتونو وروسته دغه جوشوې او بوله دستونې د چرک،
ازېين، برانشیت او د تېټ غرلپاره ډېره ګټه لري او
دغه جوش شوې او بوله د وریو د وینې بهېدو د مخنوی
لامل کېږي.

د خورې وله د پودر جوړولو لاري:
د خورې وله رېښه په کوچني توټه کې کښل کېږي
او د بربنۍ داش له لارې وچېږي او وروسته د برقي
وسایل په واسطه پودرتري لاسته راډل کېږي، دغه
تمامل ډېرسخت نه ده او نه ډېرمصرف ته اړتیا لري.
د کرنې، او بولګولو او مالداري وزارت، د معلوماتو او
احصائي ریاست وايسي، په ۱۳۹۹ یم کال د ټول هېواد
په کچه ۶۸۴ تنه خوده وله تولید شوې، چې مخکن
تولیدونکي ولايتوه يې کندز، بادغیس، بدخشنان،
کونړ او هرات دي.

غرنیوسیمو کې پیدا کېږي.
د بدخشنان ولايت د کرنې ریاست چارواکې وايسي، په
دغه ولايت کي خوده وله شتون لري خو په مصنوعي
او کرنیزه بنه نشه.
د بدخشنان ولايت د کرنې ریيس سید معین الدین
وايسي، خوده وله په وحشی بنه د دغه ولايت په لړو
سیمو کې شتون لري او خلک په کرنیز ډول له هغه
څخه استفاده نه کوي.
خوده وله خه د؟

خوده وله: یو له اړینو طبی بوټو څخه ډه، چې د
افغانستان په شمالي او مرکزي سیمې کې وده کوي.
او ترديره په وحشی او طبیعی بنه په بدخشنان، تخار،
کندز، بلخ، جوزجان، فاریاب، سرپل، هرات، باميان و
بادغیس ولايتوه يې وده کوي.
خوده وله يا Glycrrhiza glabra د خوکلنو بوټو له
ډلي څخه ډه، چې لړو والي بي شرایطو ته په کتسره
له یو تر دوه مترو پوري رسپري. پانې يې په مرکب
ډول دي، چې یو پانه يې د ډلي پانې په نوک کې
قرار لري. د ګل رنګونه يې ابي، ارغوانې او ځینې
وخت ژپر وي. د ډي بوټي مېوه د ډلي په بنه ډه، چې
په اوسته ډول په هره ډلي کې له درېوو تر شپرو
دانې شتون لري.

د خورې وله رېښه د لوبیا بوټي غوندي ډه، رېښې او
ریزومونه د نصواري پوتکي او خور خوند ترڅنګ ژپر
رنګ لري.
خوده وله بېلاپل ډولونه لري. خو ذکرشوی خوده
بوټي يې یو بنه ډول دي، چې د نړيوالو بازارونو او
بهرنېو مصرف کونکو پاملنې يې ځانته جلب کېږي.
خوده وله وړانګې خوښونکي بوټي ډه، چې د ودې په
دوران کې ګرمي هوا او معتدل رطوبت ته اړتیا لري.
خوده وله په هغوسیمو کې چې د باران ورنست په
کلنۍ ډول له ۴۰۰ څخه تر ۱۱۶۰ ملی متره وي په

هفتہ نامه
دھقان

Public.relation@mail.gov.af

www.mail.gov.af

وزارت زراعت، آبیاری و مالداري / د کرنې، او بولګولو او مالداري، وزارت
@MAIL_AF

۷۴۸۰۰۹۱۳۷ - ۷۶۶۰۰۶۰۰

جمال مینه، کارتہ سخی، کابل، افغانستان

نشانې برقي:

وېب سایت:

فیس بوک:

تويتر:

شماره های تماس:

آدرس:

صاحب امتیاز: وزارت زراعت، آبیاری و مالداري
(۰۷۶۶۴۰۶۰۰) - akbar_rostami1@yahoo.com

مدیر مسؤول: جمعه ګل اشرفی - ۰۷۸۱۲۰۲۸۹۶

دبیران: ظفر شاه روبي، جمعه ګل اشرفی

ګزارشگران: ګیتی محسنی، شفیق الله نوری، شجاع الحق نوری

نعمی رضایی، حشمت الله حبیبی، مینا افسری

عبدالواسع خانزاده، محمد تمیم صدیقی و نور الله پتمن

برگ آرا: بشیر رسا

از سرگردانی تا کارآفرینی؛ چگونه رویاهای کودکی یک بانو تحقق یافت؟

گلزارش گر
کاشرف تابش

دورافتاده کابل دست بکشد و آن کار را به شریکش واگذار کند. خانم امیری کار را در شرایطی ترک می‌کند که اهداف کودکی اش همچنان دستیافته مانده است. او پس از ترک فارم مرغداری، وارد کار جمع‌آوری عسل می‌شود. با یک اقدام مستجدیده شده، قراردادهای متعدد با زنبورداران و زنبورپروران می‌بندد و عسل خالص آن‌ها را می‌خرد. وی به منظور انسجام بهتر برنامه‌هایش، «شرکت زراعی بورگوج» را بنیان‌گذاری می‌کند و در این شرکت در کنار فروش عسل، کار جمع‌آوری و پروسس میوه خشک را نیز آغاز می‌کند. با رونق یافتن «شرکت زراعی بورگوج» او وارد مرحله دیگر از رویاهای کودکی اش یعنی تجارت می‌شود. خانم امیری، حالا نه تنها به دنبال یافتن کار در ادارات شخصی و دولتی نیست، بلکه خود توانسته زمینه کار را به شکل مستقیم و غیرمستقیم برای چندین فرد در شرکتش مساعد کند و رویاهای کودکی اش را برآورده سازد.

قصه خانم امیری و سرگذشت پر فراز و نشیب او برای همه بانوانی که در صدد استقلال و خودکفایی‌اند، نویدبخش است. بانویی که روزها با مادرک تحصیلی و خلص سوانح به دنبال یک شغل عادی آدرس ادارات را جستجو می‌کرد، حالا رئیس شرکت خودش است و چندین فرد دیگر برای یافتن کار آدرس شرکت او را جستجو می‌کنند. او یکی از زنان موفق در حوزه زراعت و یک تاجر موفق روزگار ماست.

تصمیم مخالفت می‌کند. او این تصمیم را نوعی «بی‌غیرتی» برای خود و خانواده‌اش می‌پنداشد و فروختن طلای عروس را کسرشان می‌داند. در جامعه سنتی افغانستان، فروختن طلای خانم‌ها به ویژه تازه‌عروسان، این گونه حرفاها و واکنش‌ها را در پی دارد، اما ذاکره بر تصمیمش پاکشاری می‌کند تا این‌که موفق می‌شود مجموع طلاش را به قیمت چهارصد هزار افغانی بفروشد. این آخرین چانس و آخرین برگ بازی در دستان یک بانوی مصمم برای تعقیب اهدافش است. او اگر این بار نتواند به رویاهایش دست یابد، باید بدیرد که دیگر هیچ چیزی برایش باقی نماند است. طلا آخرین گرینه‌ای بود که برای تعقیب اهدافش آن را انتخاب کرد. شوهر و خانواده شوهرش نیز از چنین ریسک بزرگی برای او بارها گفته بودند، اما او در مقابل تمام مخالفتها می‌ایستد و از موضع دفاع می‌کند.

ذاکره پولش را به صورت مشترک با یکی از دوستانش که قبل از شرکت ساختمنی همکار بوده‌اند، برای ساخت یک فارم مرغ ۵۰۰ قطعه‌ای در منطقه چشم‌چنگر و لسوالی پغمان در غرب کابل اختصاص می‌دهد. این گام کوچک با تلاش و پشت‌کار او و همکارش به شکل برق‌آسا برداشته می‌شود و به‌زودی فارم ۵۰۰ قطعه‌ای می‌شود. همزمان با سرعت‌گیری کار و رشد فارم مرغداری مشترک آن‌ها، روزبه روز وضعیت امنیتی و اجتماعی برای ذاکره سخت‌تر و مشکل‌ساز می‌شود. در نهایت او به دلیل دوری راه و تهدیدات پریسک و جنجالی می‌گیرد. با هزاران دلهزره، تصمیم می‌گیرد طلای عروسی اش را بفروشد. شوهرش با شدت تمام، با این

آگاه می‌شود که سرمهعلمی در قسمتی از کوچه آن‌ها زنده‌گی می‌کند. او از سرمهعلم ساکن در محله برای آینده دخترش مشورت می‌گیرد. آیا برای دختران رفتن به مکتب آینده بهتر دارد یا سوادآموزی؟ سرمهعلم، مکتب را پیشنهاد می‌کند. به مادر ذاکره می‌گوید که سوادآموزی یک پرژه کوتاه‌مدت برای افرادی مثل شماست که فرستی برای مکتب رفتن ندارید؛ دختران باید شامل مکتب شوند تا بتوانند برای اشتراك در کانکور شهادت‌نامه بگیرند.

ذاکره به دلیل بزرگ بودنش نسبت به شاگردان صنفهای اول و دوم، وارد صنف سوم مکتب می‌شود و سرانجام از لیسه عالی زرغونه، یکی از لیسه‌های مشهور شهر کابل، سند فراغت می‌گیرد. برای تعقیب رویاهای کودکی اش و به دلیل علاقه فراوانی که به تجارت داشت، در کانکور عمومی رشته اقتصاد را انتخاب می‌کند، اما نمی‌تواند به رشته دلخواهش راه یابد. به انتخاب دیگرش در روان‌شناسی تعلیم و تربیه آن وقت کابل که اکنون به اسم شهید استاد ربانی مسماست، راه می‌یابد.

پس از فراغت، مدت زیادی را در جست‌وجوی کار در ادارات دولتی و خصوصی سپری می‌کند. بعد از جست‌وجوی فراوان، سرانجام به مدت یک سال به عنوان مسؤول بخش منابع بشری یک شرکت ساختمنی خصوصی گماشته می‌شود. پس از یک سال کار، قراردادش به پایان می‌رسد و دوباره بیکاری به سراغش می‌آید. او در این قسمت از زنده‌گی که بیکاری و سرگردانی بهشدت گریبان‌گیرش می‌شود، یک تصمیم سخت در نهایت او به دلیل دوری راه و تهدیدات پریسک و جنجالی می‌گیرد. با هزاران دلهزره، تصمیم می‌گیرد طلای عروسی اش را بفروشد. شوهرش با شدت تمام، با این

ذاکره امیری در سال ۱۳۷۰ در ناحیه دهم شهر کابل، در یک خانواده متوسط متولد می‌شود. تولد و کودکی او، هم‌گام است با سال‌های پرتنش و پرافاق سیاسی در سراسر کشور. او متولد دهه هفتاد است. این دهه در ادبیات سیاسی مردم افغانستان، دهه پر از حادثه و پر از خاطرات تلخ و شیرین است. ذاکره در همین دهه پرحداده در پایتخت کشورش - جایی که تمام حوادث با آن گره خورده بود - متولد می‌شود.

با گذشت سال‌ها، این کودک شوخ طبع، با رویاهای بلند و فکر متفاوت در یک خانواده بهشت سنتی بزرگ و بزرگ‌تر می‌شود. در آغاز پدرش هیچ‌زام منطقی برای فرستادن او به مکتب نمی‌بیند. به قول خودش، جهان‌بینی پدرش ناشی از تفکری بود که در آن زمان دیدگاه اکثر جامعه را تشکیل می‌داد. خانم امیری در جریان گفت‌وگوهایش صادقانه اعتراف می‌کند که بارها پدرش در حضور او و متابقی اعضا خانواده و خویشاوندانش گفته است، ذاکره چرا درس بخواند؛ همین که بچه‌ها درس می‌خوانند، کافی است. دختران مقداری سواد ابتدایی بیاموزند که بتوانند کدام لوحه و رقعه دعوت را بخوانند، کافی است. درس خواندن برای ذهنگی ذاکره و رویاهای بلندش در ساحت چنین تفکری محصور می‌ماند، اما او اگر گاهی می‌شود که زنی به کشوری سفر کرده، زنی تاجر شده یا زنی به مقامی دست یافته است، آن را یک نوع افسانه می‌پندرد. زنده‌گی در چارچوب یک خانواده سنتی و به دور از اطلاعات، از او چنین کودکی ساخته بود که به‌ساده‌گی نتواند چنین چیزها را قبول کند. محرومیت جدی زنان در جامعه آن روز باعث شده بود که ذاکره رویاهایش را دست کم از مهالات بداند. اما وقتی مادرش با جدیت از این دست خبرها را برای او قصه می‌کند، او به وجود می‌آید و با ای کاش گفتن‌های مداوم چنین موقعیت‌ها را برای خود در ذهن تجسم می‌کند. خیال‌بافی‌های ذهنی ذاکره، هم‌گام است با مسلط شدن گروه طالبان در افغانستان. محدودیت حلال برای او تنها در چارچوب خانه نیست، بلکه در جامعه نیز است؛ تنها با این تفاوت که در خانه اجازه سوادآموزی را داشت، حالا در جامعه این فرصت را نیز از دست داده است.

تجربه زنده‌گی در زیر حاکمیت طالبان برای ذاکره کودک شروع می‌شود. خیال‌های بزرگ، ترسیم یک آینده موفق و سیمایی یک زن موفق تجارت‌پیشه به یکباره‌گی از وجود او رخت می‌بندد. تنها به بقا و ادامه حیات در روزهایی که آینده در آن کاملاً نامعلوم است، می‌چسبد. بعد از سقوط طالبان، فصل زنده‌گی و کتاب برای ذاکره به‌گونه اتفاقی و جالب رقم می‌خورد. مادرش از طریق همسایه‌ها